

Hemeroteca

Pere Bosch i Cuenca
pbosch@lrp.cat

1921

Un model en fallida

El 27 de desembre del 1920, les portes del Banc de Barcelona, al vell edifici de la “fonia de canons”, a la Rambla barcelonina, van aparèixer tancades. Al taulell d’anuncis, al costat de les informacions habituals, es podia llegir un breu comunicat que deia el següent: “Havent estat inútils els esforços per contenir l’alarma entre els nostres correntistes, el Banc de Barcelona es veu obligat a suspendre les seves operacions durant alguns dies, que seran només els necessaris per procedir a la seva reorganització i obtenir els fons necessaris que li permetin, amb plenitud de crèdit i disponibilitats, reprendre el seu normal funcionament.” Aquell dia era dilluns, i una part de la premsa no va recollir la notícia fins l’endemà, el dia dels Innocents. En poques hores, però, la informació va circular arreu del país com un reguerol de pólvora, dispostat a fer-ho esclatar tot.

Els diaris i els polítics van multiplicar les crides a la calma. Des de *La Veu de Catalunya*, per donar-ne exemple, es demanava que “tothom recobri la serenitat”, i s’afegia, no sense raó: “Ha estat el pànic i solament el pànic qui ha provocat aquesta crisi. Si el pànic cessa, la crisi quedarà automàticament resolta. Si el pànic persisteix, la crisi persistirà.” En aquest afany d’apaivagar els ànims, algun analista recordava la crisi del

La suspensió de pagaments del Banc de Barcelona, fa cent anys, va certificar el fracàs del sistema bancari català i la dependència de la gran banca espanyola

1848, tres anys després de la constitució de l’entitat, quan el Banc de Barcelona s’havia salvat “per la prudència de les mesures preses, com també perquè no tothom perdé la confiança en l’esdevenidor del banc”. Tanmateix, tot va ser debades. L’efecte dominó va ser immediat, amb una brutal caiguda dels dipòsits bancaris, suspensions de pagaments de moltes empreses i una pèrdua irreparable de confiança entre els inversors, un

dels pilars de qualsevol sistema financer. A les seves memòries, l’advocat Amadeu Hurtado recorda: “A molta gent i més encara la de cabals modestos, els va fer l’efecte de la mort d’algú de la família.”

La crisi feia anys que es covava. En un documentat estudi, els professors Yolanda Blasco-Martel i Carles Sudrià retrocedeixen fins al 1874, quan el govern que exercia el poder després del cop d’estat del general Pavía va atorgar al Banc d’Espanya el monopoli en l’emissió de bitllets: “La direcció del banc es va mantenir obstinadament indiferent davant la intensa i progressiva pèrdua de quota de mercat i la patent minvada de la influent posició que havia tingut el banc dins de l’economia catalana.”

Durant la segona dècada del segle XX, els directius van intentar redreçar la situació a través d’algunes absorcions, però la deriva especulativa que es va viure durant la Primera Guerra Mundial va acabar portant l’entitat a una situació insostenible. Els autors de l’estudi publicat per la Universitat de Barcelona posen èmfasi en la responsabilitat dels directius, que es van decantar per la rendibilitat en comptes de fer-ho per la solvència. En tot cas, el desencadenant final de la fallida, com acostuma a succeir, va ser la desconfiança generada entre els clients i la incapacitat per aturar-la.

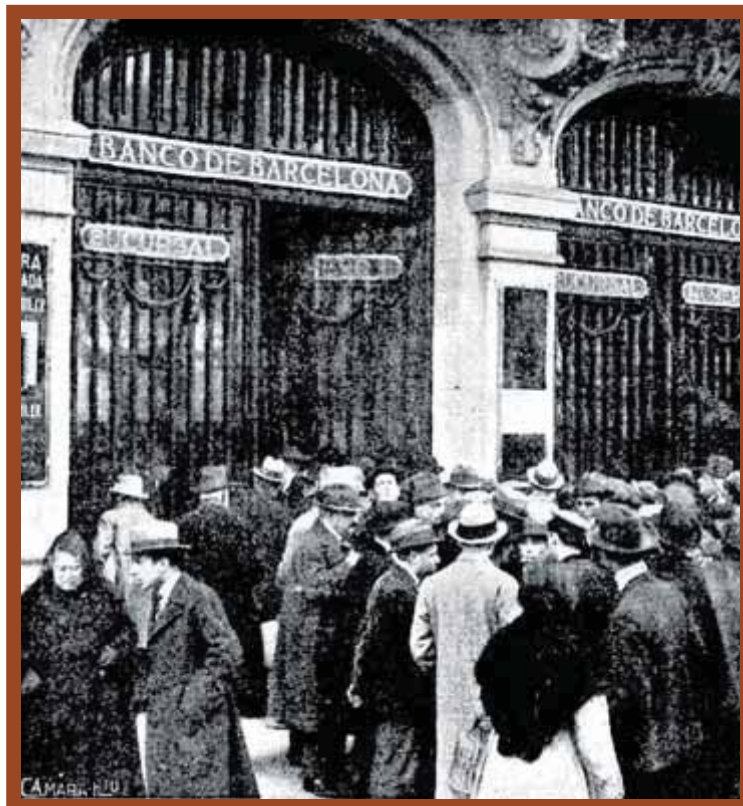
UN TEMA POLÈMIC

Ja des del mateix moment que es va produir, la fallida del Banc de Barcelona va generar una notable controvèrsia, amb infinitat d’articles i un munt de llibres. Si ens cenyim als més recents, una anàlisi molt completa l’ofereix Francesc Cabana (Pòrtic, 2007), que va començar a esbossar algunes idees molts anys abans, en un estudi pioner (Edicions 62, 1978). Juan Muñoz (Endymión, 1988), per la seva banda, ressegueix el pro-

cés a través de la premsa. Més recentment, disposem de dos volums dels professors Yolanda Blasco-Martel i Carles Sudrià, editats per la Universitat de Barcelona. Els autors parteixen de documentació original, que l’any 1998 es va localitzar a les dependències del Banco de Santander. A partir d’aquesta valuosa troballa i d’altres fonts, fan una dissecció del pes i de la decadència del banc, que es va començar a gestar el 1874, quan va perdre el privilegi d’emissió i va ser incapaç d’adaptar-se a la nova situació.

Els darrers dies, els esforços per evitar la fallida es van multiplicar, amb una operació de rescat liderada pel dirigent de la Lliga Regionalista, Francesc Cambó. També hi va intervenir el Foment del Treball, que el 19 de novembre va adreçar un telegrama al president del Consell de Ministres en què suplicava la “intervenció [del] govern davant del Banc d’Espanya per ajudar els bancs locals”. Després d’alguns dies d’indecisió, finalment el govern es va decidir a intervenir i va oferir al Banc d’Espanya la garantia del Tresor per a les operacions de crèdit que fossin necessàries. L’operació de rescat es va traduir en un primer crèdit de 13 milions, que es van ampliar fins a 21,2. En un primer moment, va semblar que la situació es reconduïa, però es va tractar d’un miratge. El dia 26, la junta de govern del banc va concloure: “Malgrat els esforços, i combinacions fetes, la situació no es pot perllongar més” i va acordar que s’havia d’adoptar “la dolorosa mesura de no obrir demà el

1,
RESCAT DE L’ESTAT
L’operació de rescat del Banc d’Espanya es va traduir en un primer crèdit de 13 milions, que es van ampliar fins a 21,2

banc i declarar-se en suspensió de pagaments”. Aquell mateix dia, Francesc Cambó havia confirmat als responsables de l’entitat la negativa del govern a la moratòria, al mateix temps que els proposava un pla de reflotament a partir d’una ampliació de capital que s’oferiria a clients, institucions i també a altres entitats bancàries.

Malgrat el dramatisme de la situació, a principis del 1921 eren pocs els que s’imaginaven que el banc que durant setanta-cinc anys havia liderat el procés de transformació de l’economia catalana agonitzava de forma irreversible. De fet, el procés de fallida encara es perllongaria durant alguns mesos, amb algunes iniciatives que van alimentar l’esperança d’un redreçament de la situació. L’agonia, però, va durar quatre anys. La suspensió s’havia presentat el 27 de desembre, la declaració del banc en estat legal de suspensió no es va produir fins al 7 de març del 1923, el conveni de creditors no es va aprovar fins al 5 de juliol del 1924 i no va ser fins al 24 de juliol del mateix any que

es va constituir el nou Banc Comercial de Barcelona, l’entitat que seria absorbida, el 1942, pel Banco Hispano Colonial.

UN PUNT I A PART

L’endemà de donar-se a conèixer la fallida, Francesc Cambó va escriure un article a *La Veu de Catalunya* en què manifestava el seu convenciment que “d’aquesta crisi en sorgeixi el gran banc català, amb tots els prestigis, amb tots els mitjans, amb totes les capacitats directores que li donin una fermesa a prova de totes les con-

Els afectats, a les portes del Banc de Barcelona el dia que es va donar a conèixer la suspensió de pagaments. A la dreta, un acudist publicat a ‘La Campana de Gràcia’ el 8 de gener del 1921

MUNDO GRÁFICO (HEMEROTECA BNE) / LA CAMPANA DE GRÀCIA (ARCA / BNC)

trariatats; que vingui a ésser la roca incommovible en què s’assenti tota l’economia catalana”. Res més lluny de la realitat. Tal com han assenyalat els professors Yolanda Blasco-Martel i Carles Sudrià, aquella fallida va representar un punt un i a part i va determinar que, a partir d’aleshores, “el desenvolupament econòmic del país es fes [...] sense una banca pròpia i dependent en tot moment de la gran banca espanyola”.

Més enllà dels efectes immediats, la fallida del Banc de Barcelona va generar un debat sonat al Congrés i va donar peu a una nova llei de suspensió de pagaments i a la primera llei d’ordenació del sistema bancari, que va impulsar el mateix Cambó durant els mesos que va exercir com a ministre d’Hisenda. El dirigent de la Lliga, que havia viscut de prop la suspensió del Banc de Barcelona, va preparar en un temps rècord un text d’ordenació bancària en què el Banc d’Espanya passava a exercir, per primera vegada, com a banc de bancs i establia que la banca privada se sotmetés a un règim de control públic.